

Korisnici financijskih potpora za poljoprivrednike u Osječko-baranjskoj županiji u 2023. godini

Marko Krivić, Dalibor Tufeković, Boris Ravnjak, Vedran Orkić, Vedrana Badža,
David Kranjac

*Fakultet agrobiotehničkih znanosti, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Vladimira Preloga 1,
Osijek, Hrvatska (marko.krivic111@gmail.hr)*

SAŽETAK

U ovom radu analiziraju se vrste, rasprostranjenost i učinci poljoprivrednih potpora u Osječko-baranjskoj županiji tijekom 2023. godine, s naglaskom na fondove Europske unije te nacionalne izvore potpora. Cilj je istraživanja prikazati kako se financijske potpore raspodjeljuju među jedinicama lokalne samouprave te identificirati obrasce korištenja sredstava koji doprinose modernizaciji proizvodnje, povećanju konkurentnosti i održivosti ruralnog prostora. Istraživanje se temelji na službenim podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR), uz primjenu deskriptivne, analitičke i komparativne metode obrade podataka. Rezultati pokazuju značajne razlike u korištenju potpora među općinama i gradovima, pri čemu najveći iznosi dolaze iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD) i Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi (EAGF). Zaključuje se da potpore imaju ključnu ulogu u jačanju otpornosti poljoprivrednih gospodarstava, unapređenju lokalne infrastrukture te podizanju razine održivosti ruralnih područja.

Ključne riječi: potpore, poljoprivreda, ruralni razvoj, Osječko-baranjska županija, Europski fondovi

UVOD

Poljoprivreda se u Hrvatskoj suočava s brojnim izazovima, poput fragmentiranosti zemljišta, nepovoljnih demografskih trendova i klimatskih promjena. Kako bi se ti izazovi lakše prevladali, uz podršku Europske unije osiguravaju se značajna sredstva za modernizaciju proizvodnje, povećanje konkurentnosti i očuvanje ruralnog prostora. Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, broj korisnika potpora stalno se mijenja, odražavajući prilagodbu tržišnim zahtjevima. U Osječko-baranjskoj županiji, važnom poljoprivrednom području, analize iz 2023. godine pokazuju kako su sredstva raspodijeljena te koji sektori najviše koriste potpore za razvoj ruralnih zajednica. Cilj je ovog rada analizirati vrste poljoprivrednih potpora u Hrvatskoj, s posebnim naglaskom na

Osječko-baranjsku županiju. Istraživanje se temelji na službeno objavljenim podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR) za 2023. godinu, kao i na relevantnoj znanstvenoj i stručnoj literaturi (Sudarić i sur., 2021).

MATERIJAL I METODE

Istraživanje se temelji na službeno objavljenim podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR) za 2023. godinu. U analizi su korištene tri metode: deskriptivna metoda za prikaz strukture korisnika potpora, analitička metoda za interpretaciju iznosa dodijeljenih sredstava te komparativna metoda za usporedbu razlika među jedinicama lokalne samouprave. Analizirani su korisnici potpora četiriju glavnih fondova: Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD), Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi (EAGF), Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj – posebni instrument (EURI) te nacionalne potpore iz državnog proračuna.

REZULTATI I RASPRAVA

Europski fondovi

S aspekta poljoprivredne politike, ruralni razvoj nastoji poboljšati kvalitetu života i potaknuti razvoj ruralnih regija. Svaka regija ima specifične potrebe i sposobnosti u korištenju sredstava iz EU fondova koji igraju ključnu ulogu u razvoju infrastrukture, gospodarstva i zaštiti okoliša (EUfondovi.hr, n.d.). Financijska perspektiva 2021. – 2027. osigurava 392 milijarde eura za Kohezijsku politiku, od čega je 2,026 milijardi namijenjeno poljoprivredi i ruralnom razvoju (Europski strukturni i investicijski fondovi, n.d.). Kohezijska politika se financira kroz tri glavna fonda te dodatno uključuje Europski poljoprivredni fond i fond za ribarstvo, koji podržavaju razvoj ruralnih zajednica i održavanje ekološke ravnoteže (EUfondovi.hr, n.d.). Prije ulaska u EU, Hrvatska je primala sredstva kroz IPA instrumente (Europski i strukturni investicijski fondovi, n.d.). Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) ključna je za regulaciju i subvencioniranje poljoprivrede, s naglaskom na održivi razvoj i stabilne prihode poljoprivrednika (Kesner-Škreb, 2008). Tijekom svoje povijesti ZPP je prošao brojne reforme, prelazeći s cjenovnih potpora na izravna plaćanja i promičući održivi ruralni razvoj (Kesner-Škreb, 2008). Financira se iz fondova EAGF i EAFRD, koji podržavaju razvoj ruralnih područja i očuvanje okoliša (EAFRD.HR, n.d.). Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EMFF) pomaže ribarskoj industriji u prilagodbi na promjene sektora (European Commission, 2024).

Korisnici financijskih potpora za poljoprivrednike u Osječko-baranjskoj županiji

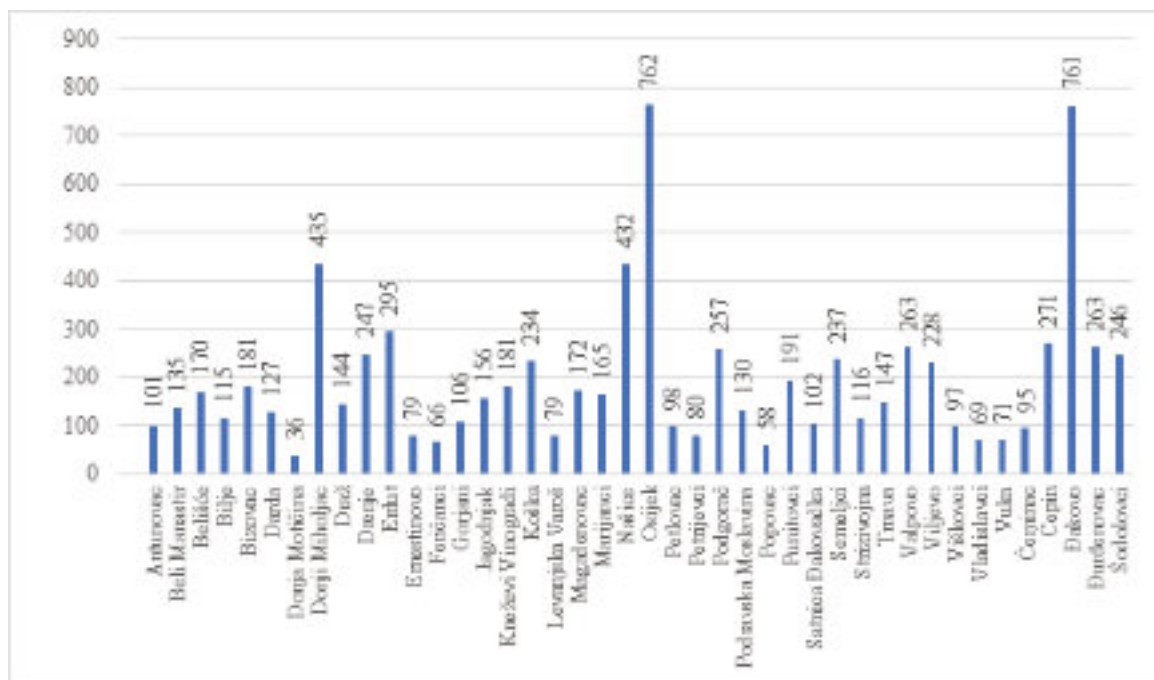
U cilju osiguravanja transparentnosti, sve države članice Europske unije obvezne su jednom godišnje objaviti popis korisnika fondova za prethodnu godinu. Ova objava uključuje nazive poljoprivrednih gospodarstava, bilo pravnih ili fizičkih osoba, općinu ili naselje u kojem se

nalaze, te iznose isplaćene u kunama ili eurima za svaku pojedinu mjeru i ukupno, koje su primili u određenoj financijskoj godini. Također, objava sadrži vrstu i opis mjera za koje su sredstva dodijeljena (APPRRR, 2024). Podaci o korisnicima Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi, Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, kao i iznosi koje su primili, objavljuju se u skladu s relevantnim europskim propisima, posebno člankom 57. Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 908/2014. Prema tim pravilima, Agencija za plaćanja Republike Hrvatske do 31. svibnja svake godine na svojoj internetskoj stranici objavljuje podatke za prethodnu financijsku godinu. Ovi podaci uključuju ime i prezime ili naziv korisnika, općinu, iznose isplaćenih sredstava po pojedinim mjerama, ukupne iznose te detalje o vrsti i opisu mjera (APPRRR, 2024). U Osječko-baranjskoj županiji, kao i u ostatku Hrvatske, ovi podaci omogućuju građanima da imaju uvid u to koji poljoprivrednici i gospodarstva koriste europske potpore te kolike su iznose primili za razvoj svojih projekata. Ova transparentnost pomaže u razumijevanju kako se europska sredstva raspodjeljuju i koriste na lokalnoj razini. Osječko-baranjska županija, kao jedno od vodećih poljoprivrednih područja u Hrvatskoj, koristi razne europske i nacionalne fondove za potporu poljoprivredi i ruralnom razvoju. Kroz različite financijske instrumente poljoprivrednici i drugi korisnici u Županiji imaju priliku unaprijediti svoje poslovanje, modernizirati proizvodnju, te doprinositi održivom razvoju svojih lokalnih zajednica. Analize u nastavku temelje se na podacima dostupnim na mrežnim stranicama Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR, 2024) za 2023. godinu i Osječko-baranjsku županiju.

Broj korisnika i distribucija po općinama i gradovima

Podaci APPRRR-a (2024) pokazuju da su korisnici potpora u Osječko-baranjskoj županiji široko rasprostranjeni, pri čemu njihov broj značajno varira među općinama i gradovima. Na primjer, velik je broj korisnika zabilježen u Gradu Đakovu (761) Donjem Miholjcu (435) i Našicama (432), dok općine Bilje (115), Čeminac (95), Erdut (295), Darda (127), Draž (144) i Ernestinovo (79) također bilježe značajan udio korisnika u odnosu na veličinu svojih lokalnih zajednica. Ovi primjeri dodatno potvrđuju rasprostranjenost korisnika potpora diljem Osječko-baranjske županije, s velikim brojem korisnika u urbanim središtima poput Đakova i Našica, ali i značajnim brojem korisnika u ruralnim općinama poput Bilja i Čemince. Korisnici potpora uključuju raznolike subjekte, od malih poljoprivrednih gospodarstava do većih poljoprivrednih poduzeća, koji koriste sredstva za razvoj i unapređenje svojih aktivnosti u poljoprivredi i ruralnom razvoju.

Na Grafikonu 1 u nastavku, vidljiva je distribucija broja korisnika u Osječko-baranjskoj županiji.

Grafikon 1. Distribucija broja korisnika potpora u Osječko-baranjskoj županiji
Izvor: izrada autora prema podacima APPRRR, 2024.

Nazivi i specifičnosti fondova

Korisnici u Osječko-baranjskoj županiji koriste nekoliko ključnih fondova Europske unije i nacionalnih izvora, od kojih su najvažniji:

a) Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD)

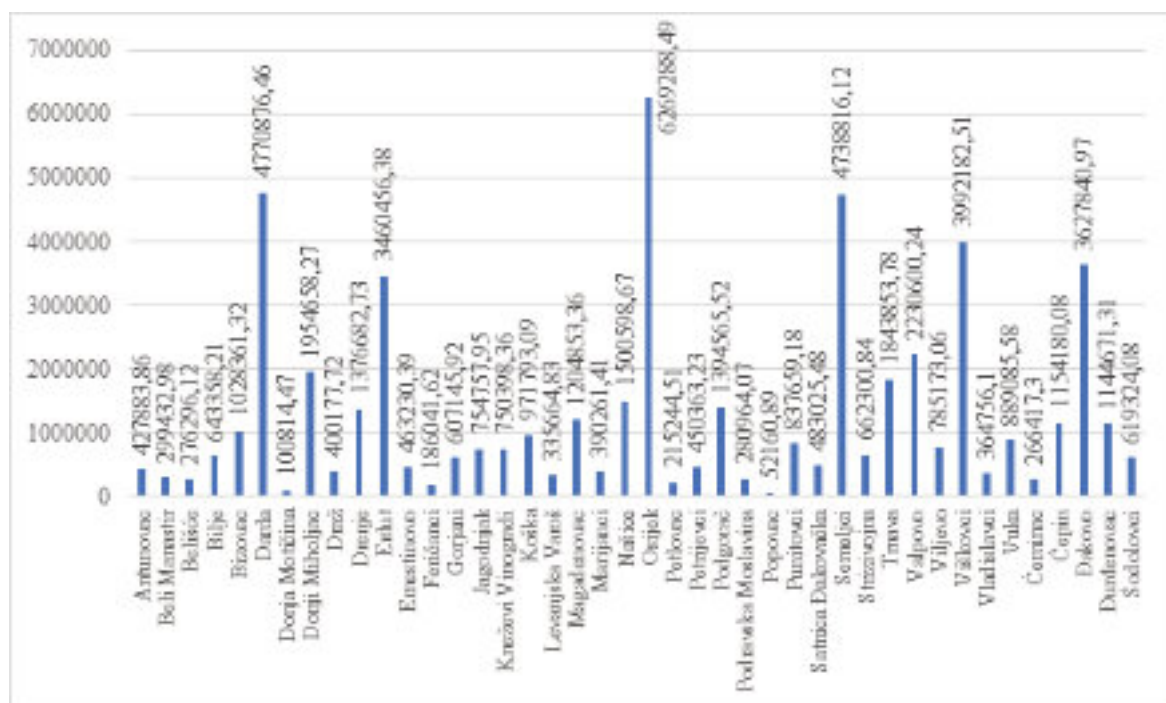
Namjena: EAFRD je glavni fond za financiranje ruralnog razvoja u Europskoj uniji. Njegova svrha je poticanje održivog razvoja ruralnih područja, povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava, te očuvanje okoliša.

Korisnici: U Osječko-baranjskoj županiji korisnici EAFRD-a uključuju mala i srednja poljoprivredna gospodarstva, kao i veće subjekte koji rade na projektima modernizacije poljoprivrede, zaštite okoliša i razvoja ruralne infrastrukture.

Korištenje: Sredstva se koriste za projekte kao što su modernizacija opreme, izgradnja i obnova infrastrukture, ekološka poljoprivreda te mjere za očuvanje prirodnih resursa. Primjeri iznosa potpora EU-a i nacionalnih potpora dodatno potvrđuju velike razlike među jedinicama lokalne samouprave: u Općini Bilje korisnici su primili ukupno 643.358,21 eura iz EAFRD-a, u Belišću 276.296,12 eura, dok su u Općini Erdut ostvareni iznosi od 3.460.456,38 eura, a u Gradu Donjem Miholjcu 1.954.658,27 eura. Značajni iznosi zabilježeni su i u Gradu Đakovu (3.627.840,97 eura),

Općini Draž (400.177,72 eura) te Općini Darda, koja prednjači s ukupno 4.770.876,46 eura primljenih potpora.

U nastavku je Grafikon 2 dodijeljenih iznosa iz EAFRD-a u Osječko-baranjskoj županiji.

Grafikon 2. Distribucija dodijeljenih iznosa iz EAFRD-a korisnicima Osječko-baranjske županije

Izvor: izrada autora prema podacima APPRRR, 2024.

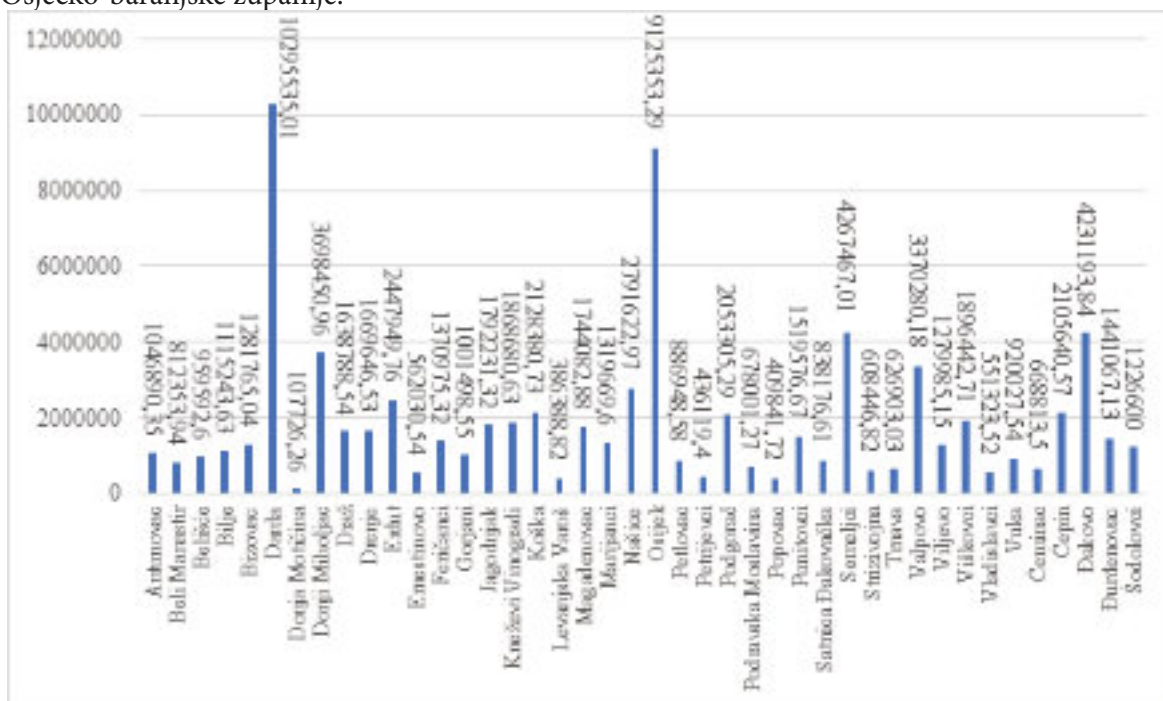
b) Europski fond za jamstva u poljoprivredi (EAGF)

Namjena: EAGF financira izravna plaćanja poljoprivrednicima, kao i mjere tržišne podrške s ciljem stabilizacije cijena poljoprivrednih proizvoda. Ovaj fond je ključan za osiguranje stabilnih prihoda poljoprivrednicima. Korisnici: Poljoprivrednici diljem Osječko-baranjske županije koriste EAGF za stabilizaciju svojih prihoda, osobito u vremenima tržišnih fluktuacija.

Primjeri iznosa EU i nacionalnih potpora dodatno potvrđuju izražene razlike među jedinicama lokalne samouprave: u Općini Antunovac korisnici su primili ukupno 1.046.890,35 eura, dok je u Gradu Belom Manastiru iznos potpore iz EAGF-a iznosio 812.353,94 eura. U Općini Bilje zabilježeno je 1.115.243,63 eura, u Našicama 2.791.622,97 eura, a u Općini Čepinac 668.813,50 eura. Grad Donji Miholjac ostvario je 3.698.450,96 eura, dok je Općina Darda prednjačila s

ukupno 10.295.535,01 eura primljenih potpora. Korištenje: Sredstva iz EAGF-a koriste se za direktne potpore, podršku za održavanje proizvodnje, te intervencije na tržištu radi stabilizacije cijena.

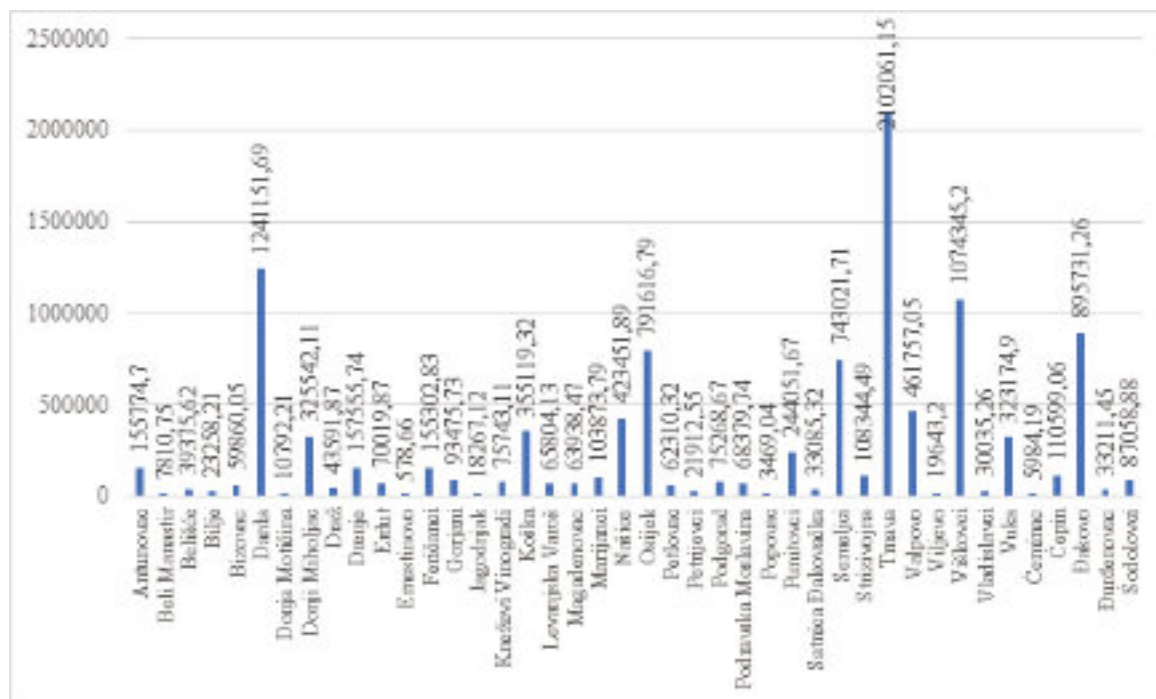
U nastavku je prikazan Grafikon 3 koji prikazuje dodijeljene iznose EAGF-a korisnicima iz Osječko-baranjske županije.

Grafikon 3. Dodijeljene potpore EAGF-a korisnicima iz Osječko-baranjske županije
Izvor: izrada autora prema podacima APPRRR, 2024.

c) Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj – specijalni instrument (EURI)

usmjeren je na povećanje otpornosti ruralnih područja i njihovu obnovu nakon kriznih situacija, posebno u kontekstu klimatskih promjena. Najčešći korisnici su projekti koji se odnose na krizni oporavak, održivost i jačanje otpornosti poljoprivredne proizvodnje. Primjeri dodijeljenih iznosa pokazuju značajne razlike među lokalnim zajednicama: u Općini Bilje korisnici su primili 23.258,21 eura, u Belom Manastiru 39.375,62 eura, u Đakovu 895.731,26 eura, u Našicama 423.451,89 eura, u Općini Erdut 70.019,87 eura, dok najniže vrijednosti bilježi Općina Čeminac s 5.984,19 eura. EURI sredstva najčešće se koriste za projekte obnove infrastrukture nakon nepogoda, povećanje otpornosti na sušu i poplave te poboljšanje dugoročne održivosti proizvodnje. Prikaz raspodjele sredstava prikazan je na Grafikonu 4.

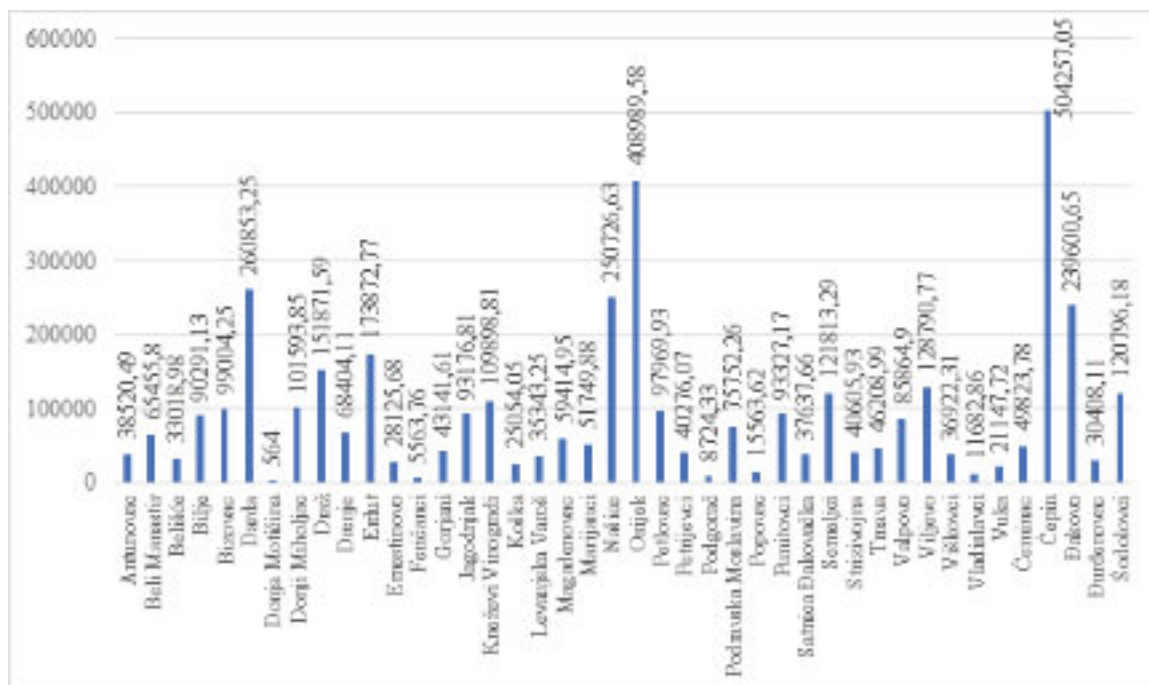
Grafikon 4. Dodijeljene potpore EURI-ja korisnicima iz Osječko-baranjske županije
Izvor: izrada autora prema podacima APPRRR, 2024.

d) Nacionalne potpore (NP)

Namjena: Nacionalne potpore dolaze iz državnog proračuna i namijenjene su podršci nacionalnim prioritetima u poljoprivredi i ruralnom razvoju. Ove potpore često dopunjuju sredstva iz EU fondova.

Korisnici: Subjekti koji sudjeluju u nacionalnim programima potpore poljoprivredi, kao što su oni usmjereni na modernizaciju, ekološku proizvodnju, te druge specifične sektorske programe. Primjeri iznosa nacionalnih potpora pokazuju dodatne razlike među lokalnim jedinicama: u Gradu Donjem Miholjcu korisnici su primili ukupno 101.593,85 eura, dok je u Općini Čeminac ostvareno 49.823,78 eura. U Općini Draž zabilježeno je 151.871,59 eura, u Općini Erdut 173.872,77 eura, dok Općina Darda prednjači s ukupno 260.853,25 eura nacionalnih potpora.

Grafikon 5 prikazuje korisnike nacionalnih potpore iz Osječko-baranjske županije, odnosno iznose dodijeljenih potpora.

Grafikon 5. Iznosi dodijeljenih nacionalnih potpora korisnicima iz Osječko-baranjske županije
Izvor: izrada autora prema podacima APPRRR, 2024.

e) Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EMFF)

Namjena: Ovaj fond je usmjeren na podršku ribarstvu, akvakulturi i priobalnim zajednicama. Iako u Osječko-baranjskoj županiji zbog njezine unutrašnje pozicije ovaj fond nije značajno korišten, on može igrati veliku ulogu u potpori ribnjaka i drugih sličnih projekata.

Primjeri iznosa: Iako u Osječko-baranjskoj županiji zbog njezine unutrašnje pozicije ovaj fond nije značajno korišten, podaci pokazuju izuzetak za Grad Našice, gdje je zabilježen ukupni iznos EU i HR potpore od 2.247.139,13 eura. Ovaj iznos vjerojatno je usmjeren na projekte akvakulture (ribnjake), što potvrđuje da je fond usmjeren na specifične sektore u ovom kontinentalnom kontekstu.

Iznosi potpora po fondovima i njihov utjecaj

Iznosi koje korisnici primaju iz različitih fondova variraju ovisno o vrsti projekta, općini i specifičnim mjerama unutar svakog fonda. Glavni izvori financiranja dolaze iz EAFRD-a i EAGF-a, dok su EURI i nacionalne potpore dodatni izvori koji se koriste za specifične projekte i potrebe.

a) Iznosi iz EAFRD-a

Bilje: 1.115.243,63 eura – Sredstva su usmjerena na ruralni razvoj, modernizaciju opreme, te projekte koji podržavaju održivu poljoprivredu i zaštitu okoliša.

Belišće: 276.296,12 eura – Projekti u ovom gradu fokusiraju se na poboljšanje poljoprivredne infrastrukture i inovacije u poljoprivrednoj proizvodnji.

b) Iznosi iz EAGF-a

Antunovac: 1.046.890,35 eura – Ovi iznosi podržavaju izravna plaćanja poljoprivrednicima, omogućujući im stabilne prihode i potporu za održavanje proizvodnje.

Beli Manastir: 812.353,94 eura – Potpore iz EAGF-a pomažu u stabilizaciji tržišta i potpori poljoprivrednim proizvođačima.

c) Iznosi iz EURI-a

Bilje: 23.258,21 eura – Sredstva se koriste za projekte usmjerene na oporavak i povećanje otpornosti ruralnih područja, osobito u kontekstu klimatskih promjena.

Belišće: 39.375,62 eura – Fokus na projekte koji jačaju otpornost na klimatske izazove i dugoročno osiguravaju održivost poljoprivrede.

Namjena i učinci potpora

Korištenje sredstava iz ovih fondova ima značajan utjecaj na poljoprivredni sektor i ruralne zajednice u Osječko-baranjskoj županiji. Potpore omogućuju:

- Poboljšanje ruralne infrastrukture: izgradnja, obnova i modernizacija puteva, vodovoda i druge infrastrukture koja je bitna za razvoj poljoprivrede i života u ruralnim područjima.
- Ekološku održivost: poticanje ekoloških praksi u poljoprivredi, kao što su smanjenje upotrebe pesticida, promicanje biološke raznolikosti, te očuvanje prirodnih resursa.
- Povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava: inovacije, modernizacija opreme, te primjena novih tehnologija koje omogućuju povećanje proizvodnosti i kvalitete proizvoda.
- Otpornost na klimatske promjene: projekti koji povećavaju otpornost poljoprivrednih zajednica na klimatske izazove, kao što su suša, poplave, i druge ekstremne vremenske prilike.

Podaci iz Osječko-baranjske županije jasno pokazuju koliko su europski i nacionalni fondovi ključni za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju. Fondovi kao što su EAFRD i EAGF pružaju značajna sredstva koja omogućuju održivost i napredak poljoprivrednih gospodarstava, dok specijalizirani fondovi poput EURI-ja osiguravaju dodatnu otpornost i prilagodbu na klimatske izazove. Nacionalne potpore nadopunjuju ove fondove, usmjeravajući dodatna sredstva u prioritetne sektore. Kroz ovakve financijske potpore poljoprivrednici i ruralne zajednice u Osječko-

baranjskoj županiji imaju priliku unaprijediti svoje poslovanje i životne uvjete, doprinoseći tako ukupnom razvoju regije.

ZAKLJUČAK

Poljoprivredne potpore imaju ključnu razvojnu ulogu u Osječko-baranjskoj županiji, osobito u kontekstu izazova s kojima se poljoprivredni sektor suočava – klimatskih promjena, volatilnosti tržišta, rasta troškova proizvodnje i nedostatka radne snage. Analiza korisnika potpora za 2023. godinu pokazala je značajne razlike u njihovoj raspodjeli među gradovima i općinama, što ukazuje na različite razine gospodarske aktivnosti, infrastrukture i administrativnih kapaciteta. Gradovi s većom koncentracijom aktivnih poljoprivrednika i razvijenijom infrastrukturom ostvaruju višu apsorpciju sredstava, dok pojedine općine zaostaju zbog nedostatka stručnih kapaciteta ili manjeg broja poljoprivrednih subjekata. Iznosi dodijeljeni kroz fondove EAFRD i EAGF potvrđuju važnost europskih potpora za modernizaciju poljoprivredne proizvodnje, ulaganja u mehanizaciju, tehnologiju i infrastrukturu te za poticanje inovacija i unapređenje održivosti. EURI i nacionalne potpore dodatno podupiru specifične razvojne potrebe te omogućuju bržu prilagodbu kriznim situacijama. U cjelini, financijske potpore predstavljaju temeljni instrument za podizanje konkurentnosti poljoprivrede te dugoročnu stabilnost ruralnih zajednica. S obzirom na uočene razlike među jedinicama lokalne samouprave, nužno je jačati informiranost poljoprivrednika, unaprijediti administrativne kapacitete lokalnih institucija te poticati suradnju između razvojnih agencija i proizvođača. Preporučuje se i provođenje višegodišnjih analiza kako bi se pratio dugoročni učinak potpora te preciznije identificirala područja koja zahtijevaju strateška ulaganja. Jačanje inovativnih praksi, digitalizacije i održivih tehnologija, trebalo bi biti prioritet budućih razvojnih mjera.

LITERATURA

- APPRRR (2024). Baza korisnika potpora. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju. Dostupno na: <https://www.apprrr.hr/baza-korisnika-potpورا/> (pristupljeno: 29.7.2024.)
- EAFRD.HR (n.d.). The European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD). Dostupno na: <https://www.eafrd.hr/> (pristupljeno: 3.8.2024.)
- Eufondovi.hr (n.d.). EUROPSKI FONDOVI. Dostupno na: <https://eufondovi.hr/fondovi> (pristupljeno: 1.8.2024.)
- European Commission (2024). European Maritime and Fisheries Fund. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/programmes/emff> (pristupljeno: 3.8.2024.)
- Europski strukturni i investicijski fondovi (n.d.) EU fondovi. Dostupno na: <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/> (pristupljeno: 2.8.2024.)

Kesner-Škreb, M. (2008). Zajednička poljoprivredna politika Europske unije. *Financijska teorija i praksa*, 32(4):543-545.

Sudarić, T., Zmaić, K., Janić, I. (2021). Mogućnosti razvoja poljoprivrednih gospodarstva kroz mjere iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske. 56. hrvatski i 16. međunarodni simpozij agronoma, Vodice, Hrvatska.

Recipients of Agricultural Support Payments in Osijek-Baranja County in 2023

ABSTRACT

This paper analyzes the types, distribution, and effects of agricultural support measures in Osijek-Baranja County during 2023, with an emphasis on European Union funds and national support schemes. The aim of the study was to examine how financial support was allocated among local government units and to identify patterns of fund utilization that contribute to production modernization, increased competitiveness, and the sustainability of rural areas. The research was based on official data from the Paying Agency for Agriculture, Fisheries, and Rural Development (APPRRR) and employed descriptive, analytical, and comparative methods of data processing. The results show significant differences in the use of support measures among municipalities and towns, with the largest amounts allocated through the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF). It is concluded that support measures play a key role in strengthening the resilience of agricultural holdings, improving local infrastructure and enhancing the overall sustainability of rural areas.

Keywords: subsidies, agriculture, rural development, Osijek-Baranja County, European funds